

Я Д Р О А С О Ц І А Ц І Й Н О Р М П Р О Р І З Н І С К Л А Д И О Д Н О Г О З Л О Ч И Н У

УДК: 343.21

Яремко Г.З.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-
правових дисциплін Львівського
державного університету
внутрішніх справ

Анотація: Досліджується співвідношення понять злочин та склад злочину. Виділено ознаки складів злочинів, спільність яких дозволяє розглядати їх як види одного злочину

Ключові слова: асоціація норм; злочин; склад злочину; диференціація кримінальної відповідальності

Візитною карткою сучасного кримінального законодавства є невпинне збільшення норм; процеси спеціалізації, «розподілу праці» між ними. Як результат, у Кримінальному кодексі (далі – КК) України наявна велика кількість норм про різні склади одного злочину. Саме норми, що передбачають різні варіанти одного і того ж злочину, які пов'язані із різним його ступенем суспільної небезпеки, утворюють у кримінальному праві асоціації норм [1, 77]. Незважаючи на усі слушні аргументи щодо необхідності та неминучості диференціації кримінальної відповідальності, така все ж несе небезпеку. Та небезпека диференціації кримінальної відповідальності не у ній самій, а у тому, що здійснюється вона фактично наосліп: значною мірою хаотично, наукового і соціально необґрунтовано. Врешті, надто вже динамічно. Як результат, засилля норм про різні склади одного і того ж злочину ускладнює, а інколи взагалі унеможливає встановлення логічного співвідношення між ними, що, своєю чергою, є джерелом правозастосовних помилок [17, 124–125]. А тому існуюче дрібнення кримінально-правових норм виглядає, щонайменше, штучно. Часто законодавець на конкретні суспільно небезпечні прояви реагує нормою «спецпризначення». У результаті КК з року в рік як різдвяного гусака начиняють доповненнями та змінами [11, 24].

При цьому В.О. Навроцький справедливо зауважує, що поява все нових і нових статей у КК України не супроводжується збільшенням кола кримінально караних діянь. По грубому рахунку, все, що визнавалось злочинним і кримінально караним півтора сотні років тому, продовжує бути таким і зараз [17, 123]. Аналогічну думку висловлює А.П. Козлов, вказує, що нічого у соціальному житті не змінюється, підтвердженням цього є те, що в кримінальному праві певна група явищ залишається стабільною. Наприклад, крадіжка, зґвалтування, вбивство у всі часи були такими, звичайно, вони могли розумітися по-різному, по-різному формалізуватися у законодавстві, але це свідчить лише про ступінь їх пізнання [9, 31].

Тобто, збільшення кількості норм у КК України – це не збільшення кількості злочинів, а збільшення їх юридичний конструкцій. У правозастосуванні ж така ситуація обумовлює складність вибору необхідної норми із асоціації норм про різні склади вчиненого злочину. Щоб обрати із системи норм необхідну, слід чітко встановити, які ж норми передбачають різні варіанти одного і того ж злочину. Така постановка питання засвідчує необхідність встановлення, які склади злочинів можна вважати видами (варіантами) одного злочину. Так, у літературі слушно підкреслюється, що у ряді складів злочинів є єдина основа, спільні констатуючі ознаки, притаманні для будь-якого виду одного і того ж злочину [19, 436, 447, 449]. Отож, метою цього аналізу є встановлення

Стаття рекомендована до друку кафедрою кримінально-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ (протокол № 10 від 21 березня 2013 року).

спільних визначальних ознак (ядра) складів злочинів, що дозволяє визнати їх юридичними конструкціями одного злочину.

Попри спроби у доктрині поставити під сумнів доцільність існування складу злочину як теоретичної конструкції [10, 223], у більшості ж науковцями вказується, що склад злочину виступає як засіб законодавчої техніки («інженерний засіб»), кримінально-правова конструкція злочину (чи просто конструкція злочину) [6, 114]; законодавча модель злочину певного виду [11, 39; 24, 99], нормативно-правове утворення [21, 69], своєрідний юридичний портрет злочинної поведінки певного виду [27, 79], юридичне поняття про певне суспільно небезпечне діяння [3; 22, 120]. Тобто, злочин знаходить своє вираження в різних юридичних формах – складах злочину. Особливо наочно нетотожність цих понять простежується у випадках відповідальності співучасників за злочин вчинений виконавцем, однак за різними статтями (частинами статей) кримінального закону. Так, А.Н. Трайнін слушно вказує, що у цьому випадку співучасники відповідають за один і той же злочин тільки за статтями, що передбачають склади різної суспільної небезпеки. Єдність як ознака співучасті не означає єдності складів злочинів [26, 288].

Встановлення спільних визначальних ознак складів злочинів як юридичних конструкцій єдиного злочину передбачає порівняння ознак злочину та складу злочину. Відповідно до ч. 1 ст. 11 КК України злочин є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Окрім цього, ч. 2 цієї ж статті вказує, що не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству, державі. Отож, системний аналіз приписів, закріплених ст. 11 КК України, дозволяє виділити такі матеріальні ознаки злочину: суспільне небезпечне діяння; суспільно небезпечний наслідок, суб'єкт злочину та вина. Щоправда, у літературі (зокрема, навчальній [12, 27; 13, 40]) часто ігнорують таку ознаку, як суспільно небезпечні наслідки. Ймовірно, це пов'язано, по-перше, із несистемним тлумаченням закону, обмеженням лише ч. 1 ст. 11 КК України, яка дає власне дефініцію злочину. По-друге, з тим, що ознаку суспільно небезпечних наслідків автори підміняють ознакою суспільно небезпечного діяння, тобто такого, що заподіяло чи створило загрозу заподіяння істотної шкоди. Однак, видається, не можна наслідок розглядати як потенційну ознаку, складову діяння. У зворотній ситуації неможливим був би захват на злочин. А тому суспільно небезпечний наслідок слід визнавати самостійною ознакою. Врешті, аксіомою є твердження про те, що безнаслідкових злочинів немає [2, 5, 7; 8, 83]. Адже саме суспільно небезпечні наслідки визначають об'єкт посягання та, врешті, характер суспільної небезпеки посягання. Заперечення існування наслідків призводить до анулювання самого об'єкта посягання [2, 7]. Тобто суспільно небезпечні наслідки, незважаючи на те, що на них прямо не вказано у ч. 1 ст. 11 КК України, також є обов'язковою ознакою будь-якого злочину.

Узагальнюючи, видається матеріальними ознаками будь-якого злочину слід вважати: об'єкт (адже саме він, у першу чергу, виражає характер суспільно небезпечних наслідків та, слідом, суспільної небезпеки посягання загалом); суспільно небезпечне діяння; суспільно небезпечні наслідки (їх характер); ознаки суб'єкта злочину та вини.

Що ж до складу злочину, то, попри відсутність його нормативного визначення, загальноприйнятим є те, що він складається із чотирьох елементів: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони. Відповідно ознаками таких елементів є: об'єкт, на який спрямоване посягання, предмет злочину, потерпілий (об'єкт складу злочину); суспільно небезпечне діяння, суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між ними, час, місце, спосіб, обстановка, знаряддя та засоби вчинення злочину (об'єктивна сторона складу злочину); наявність статусу фізичної особи; досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність; осудність; спеціальні ознаки суб'єкта злочину (суб'єкт складу злочину); вина, мотив, мета, емоції (суб'єктивна сторона складу злочину). При цьому серед цих ознак виділяють обов'язкові: об'єкт, на який спрямоване посягання; суспільно небезпечне діяння; ознаки загального суб'єкта; вина [13, 69]. Інші ж ознаки називають факультативними (необов'язковими). Щоправда, вони набувають обов'язкового характеру у випадку вказівки на них у кримінально-правовій нормі. У зв'язку з цим послідовним є висновок про те, що ознаки складу злочину неоднорідні: одні з них обумовлюють кримінальну відповідальність, виступають як обов'язкові ознаки; інші ж визначають нові законодавчі межі відповідальності і називаються кваліфікуючими, виконують роль засобу диференціації кримінальної відповідальності [14, 39].

Проектуючи ознаки злочину на ознаки складу злочину, очевидним стає, що саме обов'язкові ознаки складу злочину співпадають із ознаками злочину, за винятком суспільно небезпечних наслідків. А тому така ознака потребує додаткової уваги. Адже, як вказувалось, безнаслідкових злочинів немає. Чого

не стверджують у доктрині щодо складу злочину. Загальновідомо, що склади злочинів за конструкцією об'єктивної сторони поділяють на формальні та матеріальні. Так, у літературі відзначається, що наслідки бувають конкретно названі та описані у диспозиції статті, та наслідки не вказані та нерозкриті у диспозиції статті [8, 83; 15, 200]. Врешті, саме цей доктринальний кістяк лежить у вказаному поділі складів злочину на матеріальні та формальні. І саме формальні склади вважають такими, що не передбачають суспільно небезпечні наслідки як обов'язкову ознаку. Втім, склад злочину – це лише законодавча модель, опис злочину. А тому своєрідний спосіб опису злочину (без вказівки на його суспільно небезпечні наслідки) абсолютно не означає, що описаний злочин безнаслідковий. Це свідчить про те, що саме суспільно небезпечне діяння потенційно (внутрішньо) несе негативні зміни (суспільно небезпечні наслідки) в об'єкті посягання, які існують у нематеріальній формі, що усуває можливість, а радше – доцільність, їх формального відображення. Так, П.С. Берзін справедливо зауважує, що суспільно небезпечні наслідки передбачають негативні зміни у матеріальній або нематеріальній формі [2, 6]. Наприклад, норма про розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади (ч. 2 ст. 109 КК України) не вказує на жодні наслідки. Однак, безспірним є, що такі дії створюють загрозу національній безпеці України, хоч остання і нематеріалізована. Отож, суспільно небезпечний наслідок завжди є обов'язковою ознакою злочину. А, оскільки склади злочинів є лише законодавчою конструкцією такого злочину, то і для них також завжди обов'язковою ознакою є наявність суспільно небезпечного наслідку. Навіть якщо така ознака формально не відображена. Тим паче, що норма про малозначність (ч. 2 ст. 11 КК України) зобов'язує у кожному випадку, незалежно від складу злочину, з'ясувати, чи діяння заподіяло або ж могло заподіяти істотну шкоду фізичній чи юридичній особі, суспільству, державі. На що вказуються у літературі [27, 78].

Отож, суспільно небезпечні наслідки (їх характер) є обов'язковою ознакою ядра різних складів одного злочину. Втім, слід зазначити, що доволі часто у доктрині саме ця ознака нівелюється. Як результат, різними складами одного злочину (простим, кваліфікованим чи особливо кваліфікованим) визнаються посягання, які різняться між собою за характером основних суспільно небезпечних наслідків. Видається, ахіллесова п'ята таких підходів у тому, що її автори некритично підходять до законодавчої позиції. А саме розміщення складів злочинів у різних частинах однієї статті розглядають як безапеляційний аргу-

мент того, що це різні склади одного злочину. Однак, О.К. Марін ґрунтовно спростовує такий підхід, констатує, що 95 других та наступних частин статей Особливої частини КК України містять основні склади злочинів [16, 161–162].

Отож, єдність суспільно небезпечних наслідків як ознаки ядра різних складів одного злочину означає єдність їх характеру (якісна характеристика), а не величини (кількісна характеристика). Наприклад, у літературі порушення вимог законодавства про охорону праці, що спричинило, зокрема, загибель людей (ч. 2 ст. 271 КК України) розглядають як кваліфікований склад простого складу, передбаченого у ч. 1 ст. 271 КК України, а саме - порушення вимог законодавства про охорону праці, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого [20, 824]. Вважати описані у ч. 1 та ч. 2 ст. 271 КК України склади видами одного злочину немає достатніх підстав. Адже мають місце різні *за характером* суспільно небезпечні наслідки – шкода здоров'ю та життю відповідно. Що, слідом, тягне відмінність і в безпосередньому об'єкті. А тому заслуговує на увагу думка про те, що не може мати місце диференціація кримінальної відповідальності щодо злочинів, які відрізняються за характером суспільної небезпеки [19, 449–450].

Отож, ще раз доцільно наголосити. Єдність суспільно небезпечних наслідків як ознаки ядра різних складів одного злочину означає єдність їх характеру. Тобто, що такі наслідки заподіюють шкоду одному безпосередньому об'єкту (простому, складному чи включеному в складений). Слідом, такі склади злочинів спільні за характером суспільної небезпеки.

Отже, ядром асоціації норм про різні склади одного злочину виступає єдність ознак: об'єкта злочину; суспільно небезпечного діяння, суспільно небезпечних наслідків, загальних ознак суб'єкта злочину та форми вини. А тому назвімо їх генеральними (основними) ознаками. Саме вони визначають характер суспільної небезпеки злочину. Адже, попри усю полемічність питань, пов'язаних із розкриттям поняття суспільної небезпеки, практично аксіоматичним є те, що суспільна небезпека має два виміри: характер та ступінь. Саме характер суспільної небезпеки злочинного діяння залежить, перш за все, від встановленого законом об'єкта посягання (основного і додаткового) [7, 98]. Врешті, він є основним критерієм при побудові системи Особливої частини. А оскільки об'єкт знаходить своє вираження, у першу чергу, в суспільно небезпечних наслідках (тобто шкоді, яка заподіяна об'єкту), то є підстави стверджувати, що суспільно небезпечні наслідки визначають характер суспільної небезпеки.

Такі ознаки, як правило, закріплені в генеральній (основній) нормі, якщо така формально наявна [29; 30]. Справа у тому, що у результаті спеціалізації у КК України мають місце випадки, коли генеральної норми може і не бути. Натомість, є система лише варіантних норм про різні склади одного злочину. Тобто такі норми характеризуються єдністю ознак об'єкта злочину; суспільно небезпечного діяння, суспільно небезпечних наслідків, загальних ознак суб'єкта злочину та форми вини. При цьому кожна з них має ще хоча б одну іншу ознаку з числа варіантних. Втім, це суто позитивістський підхід, який абсолютно не враховує нетотожність права і закону. Так, В.О. Навроцький вказує на необхідність розмежовувати такі поняття. Вчений зазначає, що співвідношення понять кримінального права та закону слід розглядати під кутом аналізу співвідношення таких філософських категорій як сутність і явище, необхідність і випадковість, можливість і дійсність [18, 21]. У продовження цієї думки автор наводить низку розмежувальних ознак. Зокрема, вказує, що право – це система положень, які виробляються у суспільстві впродовж всього його розвитку, законодавство – виражає інтереси та волю законодавця на певному етапі існування держави. У праві важливий «дух», який виводиться з системи положень, а в законі – «буква» – формулювання, яке дав законодавець [18, 22–23]. У зрізі ж цього дослідження можна стверджувати, що у випадках, коли формально немає статті, яка б закріплювала генеральну (основну) норму, така норма ж існує як ідеальний правовий (не законодавчий) образ, як елемент права, а не закону.

Наприклад, ч. 1 ст. 194 КК України (яку у літературі, зазвичай, вважають так званою загальною нормою про умисне знищення майна) вказує на умисне знищення чи пошкодження майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах. Очевидно, що вказаний склад злочину може мати місце при умові, що є наслідок у вигляді шкоди у великих розмірах. Поряд з цим, наприклад, ст. 178 КК України передбачає відповідальність за пошкодження чи зруйнування релігійних споруд або культових будинків. Безспірним є, що у вказаній нормі варіантними є вказівки саме на предмет злочину. Тобто кожна з норм має власні варіантні ознаки, що стосуються до розміру заподіяної шкоди та предмету злочину відповідно. Отож, жодна з них не є генеральною (основною). Втім, така генеральна (основна) норма існує як правовий (ідеальний) припис про оборону знищувати чи пошкоджувати чуже майно.

Що ж до інших ознак, які не утворюють ядро асоціації норм про різні склади одного злочину, то ними є решта, а саме: предмет, потерпілий від злочину, місце, час, спосіб, засоби, знаряддя, обстановка вчинення злочину, мотив, мета, емоції. Власне перелічені озна-

ки у літературі називають серед таких, що визначають ступінь суспільної небезпеки злочину (кількісна характеристика, порівнювальна величина, міра) [5, 132; 7, 97; 22, 123; 28, 798–799]. Окрім цього, А.А. Горницький писав свого часу, що ступінь суспільної небезпеки залежить також і від характеру та розмірів заподіяних злочином наслідків [4, 7]. Однак, видається, що характер заподіяних злочином наслідків визначає саме характер, а не ступінь суспільної небезпеки. Тобто, суспільно небезпечні наслідки можуть виступати варіантною ознакою, але лише у випадках, коли змінюється не їх характер (якісна величина), а розмір (кількісна величина). Наприклад, розмір шкоди, заподіяної крадіжкою (ст. 185 КК України). Варіантні ознаки власне видозмінюють склади одного злочину. Врешті, виступають засобами диференціації кримінальної відповідальності за різні склади одного злочину. Відповідно такі ознаки закріплені у варіантних нормах. А тому номінуємо їх варіантними.

Слід наголосити на відносність висловленої думки. А саме перелічені ознаки, як правило (!!!), є варіантними та спрямовані на диференціацію кримінальної відповідальності. Чому як правило? Справа у тому, що такі ознаки можуть виконувати також іншу місію у складі злочину. А саме бути не варіантними (так званими, кваліфікуючими, особливо кваліфікуючими чи привілеюючими), а генеральними (основними). Тобто законодавець використовує їх для обмеження (звуження) сфери кримінальної відповідальності. На це звертають увагу науковці [7, 138; 23, 35; 25, 89, 138; 26, 191]. Наприклад, спеціальні ознаки суб'єкта, зазвичай, виступають варіантними. Як от норма про втягнення особи в заняття проституцією або сутенерство, вчинене службовою особою з використанням свого службового становища (ч. 2 ст. 303 КК України) є варіантною до норми, викладеної у ч. 1 цієї статті, що передбачає відповідальність за ті ж дії, вчинені загальним суб'єктом. Однак, та ж ознака суб'єкта злочину одержання хабара (службова особа) має саме криміноуворююче (основне, генеральне) значення, а не кваліфікуюче (варіантне) (ст. 369 КК України). Загальний суб'єкт не несе відповідальності за аналогічні діяння. Тобто стверджувати, що такі ознаки складу злочину як: предмет, потерпілий від злочину, місце, час, спосіб, засоби, знаряддя, обстановка вчинення злочину, мотив, мета, емоції є варіантними можна лише тоді, коли є інша норма асоціації, яка передбачає відповідальність за таке ж діяння, однак, саме без такої варіантної ознаки.

Отож, об'єднуючим ядром асоціацій норм про різні склади одного злочину виступає єдність ознак: об'єкта злочину; суспільно небезпечного діяння, суспільно небезпечного наслідків (їх характеру), за-

гальних ознак суб'єкта злочину та вини (її форми), а також інших, які виділені з метою обмеження (звуження) сфери кримінальної відповідальності та які мають криміноуворююче, а не варіантне (кваліфікую-

че чи привілеююче) значення.

Склади злочинів, що різняться за характером суспільно небезпечних наслідків не можуть бути складами одного злочину.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2-х томах / Сергей Сергеевич Алексеев. – Том II. – М. : Юрид. лит., 1982. – 360 с.
2. Берзін П.С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навчальний посібник / Павло Сергійович Берзін. – К. : КНТ, 2007. – 392 с.
3. Браинин Я.М. Основание уголовной ответственности и важнейшие вопросы учения о составе преступления в советском уголовном праве : автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Я.М. Браинин. – Харьков, 1963 – 32 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://law.edu.ru>
4. Горницький А.А. Поняття, склад злочину і види покарання за радянським кримінальним правом (лекція, прочитана слухачам ВПШ при ЦК КП України / Анатолій Акімович Горницький. – К. : Вища партійна школа при ЦК КП України, 1971. – 42 с.
5. Дурманов Н.Д. Понятие преступления / Николай Дмитриевич Дурманов ; ответственный редактор М.Д. Шаргородский. – Ленинград : Издательство Академии наук СССР, 1948. – 316 с.
6. Иванчин А.В. Законодательная техника и ее роль в российском уголовном праве / Артем Владимирович Иванчин. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 208 с.
7. Карпушин М.П. Уголовная ответственность и состав преступления / Михаил Петрович Карпушин, Виталий Ильич Курляндский. – М. : Юридическая литература, 1974. – 232 с.
8. Квасневська Н.Д. Кримінальна відповідальність судді за неправосуддя в Україні: монографія / Наталя Дмитрівна Квасневська. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 192 с.
9. Козлов А.П. Понятие преступления / Анатолий Петрович Козлов. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. – 819 с.
10. Козлов А.П. Уголовная ответственность по УК Украины: взгляд со стороны / А.П. Козлов // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 11–12 жовтня 2012 року / редкол.: В.Я. Тацій (голова ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) [та ін.]. – Х. : Право, 2012. – С. 221–225.
11. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за редакцією О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – Т. 1. – Луганськ : Елтон 2, 2012. – 780 с.
12. Кримінальне право в запитаннях та відповідях. Загальна частина. (Посібник для підготовки до іспитів) / [За загальною редакцією В.А. Клименка]. – К. : Атіка, 2003. – 288 с.
13. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [Александров Ю.В., Дудоров О.О., Клименко В.А. та ін.] ; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К. : Юридична думка, 2004. – 352 с.
14. Кругликов Л.Л. Смягчающие и отягчающие ответственность обстоятельства в уголовном праве (Вопросы теории) / Лев Леонидович Кругликов. – Воронеж: Издательство Воронежского университета, 1985. – 164 с.
15. Литвиненко А.А. Основания классификации преступных последствий / А.А. Литвиненко // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: материалы Шестой Международной научно-практической конференции 29–30 января 2009 г. – М. : Проспект, 2009. – С. 198–201.
16. Марін О.К. Конструктивні аномалії кваліфікованих складів злочинів / О.К. Марін // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 11–12 жовтня 2012 року / редкол.: В.Я. Тацій (голова ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) [та ін.]. – Х. : Право, 2012. – С. 160–163.
17. Навроцкий В.А. Общие, специальные и казуистические уголовно-правовые нормы / В.А. Навроцкий // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке : материалы Шестой Международной научно-

практической конференции 29–30 января 2009 г. – М. : Проспект, 2009. – С. 122–125.

18. Навроцький В.О. Кримінальне право і кримінальне законодавство: співвідношення понять / В.О. Навроцький // Право України. – 2011. – № 9. – С. 20–24.

19. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навчальний посібник / Вячеслав Александрович Навроцький. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.

20. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України: 9-те видання, перероблене і доповнене / [за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка]. – К. : Юридична думка, 2012. – 1316 с.

21. Панов М.І. Кримінальна протиправність як ознака злочину / Микола Іванович Панов // Право України. – 2011. – № 9. – С. 62–75.

22. Пионтковский А.А. Учение о преступление по советскому уголовному праву / Андрей Андреевич Пионтковский. – М. : Государственное издательство юридической литературы, 1968. – 666 с.

23. Рыбушкин Н.Н. Запрещающие нормы в советском праве / Николай Николаевич Рыбушкин. – Казань : Издательство Казанского университета, 1990. – 112 с.

24. Строган А.Ю. Состав злочину як підстава кримінальної відповідальності: Навчальний посібник / Анна Юріївна Строган. – К. : Атіка, 2007. – 424 с.

25. Терентьев В.И. Уголовная ответственность специального субъекта преступления по уголовному праву Украины: монография / Виктор Иванович Те-

рентьев. – Николаев : Одесская национальная юридическая академия, 2004. – 190 с.

26. Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления / Арон Наумович Трайнин. – М. : Госюриздат, 1957. – 364 с.

27. Фесенко Є.В. Ознаки злочину та його складу в контексті підстави кримінальної відповідальності / Є.В. Фесенко // Право України. – 2011. – № 9. – С. 76–81.

28. Шидловский А.В. Категория преступления и дифференциация видов наказания в УК Беларуси (источники, состояние и перспективы) / А.В. Шидловский Агапов // Уголовное право: истоки, реалии, переход к устойчивому развитию : материалы VI Российского конгресса уголовного права (26–27 мая 2011 года). – Москва : Проспект, 2011. – С. 797–801.

29. Яремко Г.З. Види асоціативних кримінально-правових норм-заборон / Г.З. Яремко // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 11–12 жовтня 2012 року / редкол.: В.Я. Тацій (голова ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) [та ін.]. – Х. : Право, 2012. – С. 133–137.

30. Яремко Г.З. Загальні та спеціальні кримінально-правові норми-заборони: ревізія поглядів / Г.З. Яремко // Кримінальний кодекс 2001 року: проблеми застосування і перспективи удосконалення : тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму, 21–22 вересня 2012 р. – Львів : Львівський державний університет внутрішні з справ, 2012. – С. 246–250.

**ЯДРО АССОЦИАЦИЙ НОРМ
О РАЗНЫХ СОСТАВАХ
ОДНОГО ПРЕСТУПЛЕНИЯ**

Яремко Галина Зиновьевна

Аннотация: Исследуется соотношение понятий преступление и состав преступления. Выделены признаки составов преступлений, общность которых позволяет рассматривать их как виды одного преступления.

Ключевые слова: ассоциация норм; преступление; состав преступления; дифференциация уголовной ответственности.

**A KERNEL OF ASSOCIATIONS
OF NORMS ABOUT DIFFERENT
CORPUS DELICTS OF SINGLE CRIME**

Yaremko Galyna Zinoviivna

Summary: It is examined a correlation of concepts crime and corpus delict. It is selected the general signs of compositions of crimes, that allows to examine them as types of one crime.

Keywords: association of norms; crime; corpus delict; differentiation of criminal responsibility.